

*Душан Гујаничић**

ЛЕГИТИМИТЕТ У ПОЛИТИЧКОМ ЖИВОТУ СРБИЈЕ - ЈЕДНО ВИЂЕЊЕ**

Сажетак

Легитимитет је један од најчешће заступљених и истовремено најзначајнијих појмова у друштвеним наукама уопште. На темељу легитимитета који је мењао свој основ у историји почива целокупан друштвени, па самим тим и политички поредак. У тексту се после краће теоријске анализе разматрају посебно упечатљиви случајеви нелегитимног поступања различитих политичких актера и институција. Легитимитет је сложена категорија која је подложна непрестаној провери и учвршћивању, првенствено путем народног изјашњавања на изборима и референдумима, али и законитим деловањем институција као и одржавањем каквог-таквог додира са грађанима и реалношћу уопште. У тексту су одабрани одређени, по нашем мишљењу, врло битни појмови који у мањој или већој мери утичу на легитимитет једног државно-правног поретка и институција као његових саставних делова.

Кључне речи: легитимитет, легалитет, политичке институције, фактори легитимитета.

Етимолошки гледано, латинска реч *lex* (закон) је заједничка како појму легитимитета, тако рецимо и легалитета. Оба два сродна појма, иако заједничког језичког порекла,

* Институт за политичке студије, Београд.

** Овај рад је настао у оквиру пројекта бр. 179009, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије

имају јасно одвојена значења у домену правних и политико-лошких наука. *Легалитет* означава законитост, односно поступање у складу са важећим законским и правним нормама уопште. С друге стране, *леgitимитет* превасходно значи прихватљивост, допуштеност, оправданост и слично. Из овога недвомислено произилази да легалитет има претежно формалну димензију, тачније инсистира се на формалној страни односа - легално је оно за шта се утврди да је у складу с важећим правним нормама, независно од тога какве су дотичне норме. С друге стране, врло често није лако, односно по правилу је то увек теже него код легалитета, установити које понашање или поступање је легитимно или није. „Са становишта правне сигурности, неспорно је да легалитет треба да има предност у односу на легитимитет.”¹ Дакле, оно што је формално посматрајући легално не мора бити и легитимно и обрнуто, нешто што делује као оправдано или прихватљиво не мора истовремено бити у складу са законом.² Легитимитет се може одредити као „пристанак припадника једне политичке заједнице тј. државе, на постојеће институције власти и њихове вршиоце зато што су у сагласности са неким вишим начелима (правде, демократије, једнакости) или што су образовани по одређеним процедуралним правилима (на вишестраначким изборима, на слободним изборима, представљањем свих релевантних друштвених скупина).”³ Додуше, није згорег поменути и чињеницу да у појединим западним језицима се ова два израза употребљавају на начин који би у датој ситуацији у српском стручном изражавању изазвао можда забуну или конфузију. Тако на пример у француском језику се каже “*фils illégitime*” за ванбрачног сина, или у италијанском “*illegittimità*” за незаконитост, или пак у енглеском “*illegitimate action*” за незакониту радњу и сл. Јасно је дакле да је легалитет строго правни појам док легитимитет има једну ширу, пре свега социолошку и политиколошку димензију.⁴

1 Душан Гујаничић, „Референдум - облик народног изјашњавања против отуђења власти”, *Политичка ревија*, 2/2011, стр. 339.

2 Кад кажемо „закон” мислимо пре свега на тај појам у материјалном смислу, то јест на било који општи правни акт - устав, закон, уредбу...

3 Ратко Марковић, *Уставно право и политичке институције*, Службени гласник, Београд, 2000, стр. 192.

4 Као својеврсни доказ ове тврдње може послужити чињеница да одредница „леgitимитет” није објашњена нити наведена у познатој правној енцикло-

Оно што посебно одликује појам легитимитета јесте готово константна потрага за основном било да говоримо о некој институцији, праву, конкретном понашању или уопште целокупном друштвеном поретку (који се наравно даље може разложити на своје саставне делове, као што су правни, економски или други видови поретка). То онда значи да је „процес легитимисања политичког поретка знатно шири од простог изборног изборног потврђивања владајуће структуре.”⁵ Да би једна власт и политички режим у целини могли бити прихваћени од стране свих или (што је реалније) већег дела грађана, неопходно је, између осталог као један од услова легитимног поступања, њихово деловање сагласно важећим правним нормама. Законито поступање државних и политичких институција свакако јесте један од нужних предуслова за јачање њиховог легитимитета, али то није и довољно. Правни и државни поредак морају гарантовати и штитити минимум основних и општеприхваћених вредности да би могли претендовати на прихваћеност и самим тим стабилност и континуитет.

Сматрамо такође да се о појму легитимитета не може говорити без осврта на чувени концепт општег или јавног добра, у оном добро познатом русоовском смислу те речи (*bien public*). Спона са античким појмом демократије се управо огледа у идеалу грађанина-појединца који све своје духовне снаге, интелектуалне способности и морални интегритет ставља у службу општег, заједничког добра кроз учешће у јавном животу. Из ванвременске перспективе посматрано управо би остварење античког идеала самосвесног и друштвено ангажованог грађанина, кроз деловање у оквиру државних органа разуме се, допринело остваривању највећег могућег степена легитимности политичких институција и система. Притом, не треба изгубити из вида да је „било мало оних који су се предавали и жртвовали за опште и јавне интересе, односно да је било много теже постићи сагласност и удруживање за неки трајни циљ и вредност („за нешто”) него се груписати и удруживати насупрот или против неког.”⁶

педији, док неке чисто правне категорије истог етимолошког корена (леги-
тимација, легитимациони папири...) јесу.

5 Петар Матић, Ђорђе Стојановић, „Политичка подршка и утемељење демократских вредности”, *Српска политичка мисао*, 3/2011, Београд, стр. 207.

6 Милан Матић, *О српском политичком обрасцу*, Службени лист СРЈ, Београд, 2000, стр. 102. Јасну потврду овога смо имали након 5. октобра 2000.

Случај Србије у обновљеном вишестраначком систему

Као оправдана полазна тачка у разматрању легитимитета у политичком животу Србије нам се чини тренутак успостављања вишестраначког живота у Србији и самим тим политичког плурализма. У претходном периоду током трајања једнопартијског режима тешко да би прича о легитимитету политичких институција и поретка имала превише смисла имајући у виду знатно ограничење основних људских права и слобода и непостојање политичког плурализма до '90-их година прошлог века. С обзиром на нестабилност демократије у Србији и дуготрајан (вишедеценијски) процес стварања стабилних институција који чека нашу земљу, јасно је да ми не можемо у оквиру једног чланка изнети листу свих познатих и мање познатих примера нелегитимног поступања политичких актера и институција. С тога смо се определили да само неке, прилично упечатљиве и карактеристичне случајеве овде изнесемо који илуструју на првом месту недостатак политичке (а врло често и државотворне) свести, па и политичке културе актера политичког живота у Србији.

У контексту питања о легитимности државних институција веома је занимљив и индикативан пример бившег председника Србије Милана Милутиновића (1997-2002). Сама његова изборна победа је од доброг дела јавности и друштвено-политичких чинилаца била оспорена са становишта законитости⁷, али те тврдње никада нису добиле званичан и институционални епилог. Но, поред оспореног легалитета његовог избора, још интересантнији је легитимитет његовог председниковања, нарочито након 5. октобра 2000. године.

кад је било очигледно да је разнородној и гломазној коалицији било лакше да се удружи против режима Слободана Милошевића, него да обнови земљу.

7 Сумњало се у првом реду на резултате проглашене у многим местима на Косову и Метохији. Фантазмагоричних 100% гласова за Милана Милутиновића у месту Јуник у Метохији где готово искључиво живе Албанци и где је морала чак и Војска Југославије да се ангажује у циљу елиминације оружане побуне говоре прилично сами за себе.

Наиме, у првом делу његове владавине од 1997. до 2000. овај политичар се налазио у дубокој сенци Слободана Милошевића као председника савезне државе. Готово ниједан његов значајнији политички акт није остао упамћен из тог времена, са изузетком преговора у Рамбујеу и Паризу непосредно пред почетак НАТО агресије 1999. године, када је наступао као шеф српске делегације. С друге стране, његова политичка скрајнутост је у пуном интензитету дошла до изражаја после петооктобарских промена. У оквиру потпуно нових политичких околности и нове политичке гарнитуре тог периода, председник Србије, сасвим изолован, се практично нашао у позицији „страног тела”. Његов легитимитет, ионако прилично окруњен већ од првог дана председничког мандата је потпуно нестало до истека његове функције. Остао је запамћен као политички најслабији председник Србије до сада који никад није озбиљније користио своја уставна овлашћења.⁸

Питање легитимитета у једном свом сегменту се поставило на прилично еклатантан начин и након превирања у Србији крајем 2000. године. Као што ћемо у наставку текста приказати, после 5. октобра исте године, новоуспостављене власти нису у потпуности прекинуле стару негативну праксу појединих нелегитимних видова понашања и изградње институција мањкавог легитимитета. Наиме, након великих петооктобарских промена 2000. године у јавности се појавила дилема да ли постојећи правни прописи (а на првом месту Устав) донети од стране такозваног претходног режима заслужују и даље поштовање и примену у пракси. Већи део победничке коалиције је заступао радикалан став готово револуционарног раскида са постојећим правним поретком, док је главни заговорник става о потреби поштовања важећих правних норми док се оне не промене на легалан, предвиђен начин био тадашњи савезни председник. Укратко, питање легитимитета правних прописа у том „постреволуционарном” периоду до првих избора се најдиректније поставило. То је фактички довело до тога да се јавност на неки начин подели на „легалисте” и „револуционаре”. Све ово наравно наводи на питање, по нашем мишљењу значај-

8 Парадоксално звучи чињеница да је чак и в.д. председника Републике после њега Наташа Мићић (2002-2003) деловала ауторитативније, и поред проблематичне уставности неких њених одлука (ванредно стање итд...).

но и са практичног и са теоријског становишта, о природи политичких промена почев од 5.октобра 2000. године и још значајније ширих друштвених последица које су оне оставиле. Сматрамо да ни револуција, а ни пуч, како се то може чути у делу наше политичке и шире јавности, не могу бити одговарајуће квалификације за ове политичке догађаје. Одговор би свакако захтевао како правни и политиколошки, тако и социолошки приступ; једном речју мултидисциплинарно проучавање дате појаве.

С друге стране, један од најфлагрантнијих случајева „повреде” легитимитета политичког и уставног поретка у целини је фактичко непостојање институције Уставног суда у периоду од краја 2000. године до почетка 2002. Ово није била једина блокада рада ове институције, али је свакако била најдужа и најизразитија. Делује готово невероватно чињеница да чак и држава „фасадне” демократије каква је Србија допусти толико дугачак институционални вакуум. Тим пре што су се у дотичном периоду дешавала крупна политичка превирања која су резултирала одузимањем преко 40 посланичких мандата посланицима владајуће коалиције који су на овај или онај начин дошли у сукоб са остатком владајуће већине. Када је најзад конституисан, Уставни суд је донео одлуку о неуставности дотичне одлуке о одузимању мандата зауевши правно схватање да су посланици а не странке власници мандата. Тадашња републичка влада и поред уставне обавезе да у случају потребе обезбеди извршење одлука Уставног суда је остала пасивна и свакако из дневнополитичких разлога одбила да допринесе стабилности поретка и законитости у понашању.

Поред тога, врло упадљив случај мањкавости институционалног легитимитета се збио 2006. године у периоду усвајања новог, тзв. „митровданског” устава. Само расписивање дводневног референдума о изјашњавању у вези новог највишег акта је крајње неуобичајена пракса⁹. И поред највећег напора, тешко је пронаћи адекватно оправдање за овакву одлуку, као и неко слично позитивно искуство у том смислу. С друге стране, питање химне, као једног од симбола држа-

9 Видети о томе детаљније у: Душан Гујаничић: „Референдум - облик народног изјашњавања против отуђења власти”, *Политичка ревија*, бр. 2/2011, стр. 325-348.

ве, рецимо у новом уставу је остало потпуно незапажено од стране стручне и шире јавности. едан, рекли бисмо „животнији” и обичном човеку свакако јаснији вид нелегитимног поступања политичке касте (реч „елита” би овде била верујемо претенциозна и неодређена) би могао бити пример усвајање песме „Боже правде” као државне химне. И поред неспорно велике популарности ове композиције у народу (изражене поготово на опозиционим окупљањима ‘90-их година), тешко се може са сигурношћу рећи да би она имала највећу подршку на евентуално расписаном референдуму у конкуренцији осталих песама, поготово имајући у виду неуспешан референдум у вези химне током 1992. године. Пример припадника средњих и нарочито старијих генерација људи у Србији који се још нису довољно „сживели” са овом песмом је прилично очигледан током многих званичних манифестација.

Изборни систем као фактор мањка легитимитета

Бројни политиколози су у својим анализама истакли један хроничан проблем српске демократије последњих година. Говори се наиме о растућој кризи легитимитета политичких институција, а повезано с тим и политичких странака. Један од свакако најважнијих узрока ове негативне појаве је и изборни систем Србије који кроз свој пропорционални вид у великој мери деперсонализује и обезмишљава институцију народног представника. Пропорционални систем, чија је главна (пре свега теоријска) вредност да обезбеђује равномерно и правично представљање странака у парламенту сразмерно њиховом изборном резултату, у случају Србије није дао превише позитивних ефеката. Прегломазне коалиције и „шлепање” малих или патуљастих странака уз велике партнере доводи до тегобних и дуготрајних преговора о састављању владе и често онемогућава стварање ефикасне извршне власти. Фрапантан пример нелегитимног поступања је именовање на поједина места у влади (министара иностраних послова или потпредседника владе¹⁰) оних полити-

10 Мисли се на Вука Драшковића као председника Српског покрета обнове и Жарка Кораћа, председника Социјалдемократске уније. Може се овде на-

чара чије странке су уживале народну подршку, како се то колоквијално каже, на нивоу статистичке грешке, врло често око 1% или чак и мање!¹¹ Како би се у будућности избегле такве аномалије предложено је са разних страна подизање изборног прага за политичке коалиције које учествују на изборима, слично постојећим решењима у неким другим државама, као у Чешкој, на пример. *Ratio legis* оваквог законског решења је жеља да се на одређени начин ојача, па и провери легитимитет политичких партија кроз исказану народну подршку. То значи да се од коалиција захтева да свој политички, па и друштвени легитимитет потврде на један неспоран начин, кроз постизање „довољног” нивоа подршке грађана на изборима. С тим у вези, озбиљно питање које се овде поставља је да ли политичке странке које никад самостално не учествују на пре свега парламентарним изборима могу претендовати на звање легитимног политичког, па самим тим и друштвеног субјекта? Одговор нам се намеће као негативан. Остаје наравно велики знак питања да ли ће у скороје време доминантна партократска свест у Србији омогућити спровођење дотичне реформе.

Други велики проблем директно везан за питање легитимитета политичког система је одсуство народних посланика у парламенту из свих делова Србије, односно колико-толико равноправна скупштинска представљеност свих грађана републике. Јер, уколико се наведе забрињавајући податак да из чак стотинак општина у Србији нема ниједног народног посланика, онда постају јасне размере проблема, па се говори и о „метрополитизацији представљања” (подвукао Д.Г.).¹² Уколико цела земља представља једну изборну јединицу као што је случај у Србији дуже од једне деценије, тешко да онда може реално остати простора и довољно политичког слуха

вести пример и Момчила Перишића, председника Покрета за демократску Србију. Читав низ осталих сродних случајева, поготово везаних за десетине функционера Југословенске левице ‘90-их година, би се овде могао низати без краја...

11 Додуше, истине ради треба подсетити да сличан проблем не заобилази у потпуности ни много развијеније, западне земље, али размере тога у тим земљама су ипак значајно мање.

12 Милан Јовановић, „Политичке институције и консолидација демократије у Србији”, *Србија: Противречности политичког система, Зборник радова*, Институт за политичке студије, Београд, 2011, стр. 41.

за уважавање потреба сваке локалне средине у држави и изнијансиран и темељан приступ решавању регионалних проблема.

Референдум као фактор легитимитета

Референдум као најизразитији облик непосредне демократије може на одређени начин и у одређеној мери бити чинилац легитимитета једне политичке власти, институција или политичких аката.

У историјском сећању ће као пример политичара у непрестаној потрази за потврдом легитимитета остати оснивач Пете републике, Шарл де Гол. Током своје једнодеценијске владавине овај државник је у четири наврата прибегавао народном изјашњавању у вези државних питања од првенственог значаја. Радило се о питањима проглашења новог устава, давања независности Алжиру, непосредног избора председника Републике и реформи сената. Радикално (у позитивном смислу рекло би се) доживљавање појма легитимитета и његово фактичко изједначавање са позитивним одговором на референдуму су временом постали „заштитни знак” Генерала. Током трајања изразито јаке председничке власти у Француској, такозваног президенцијализма (1958-1969), шеф државе, уверен у своју историјску мисију, инсистирајући нескривено на директном односу поверења грађана према његовој личности је сматрао да легитимитет његове политике може опстати само кроз непосредну народну проверу. Врло је индикативно напоменути да ниједан од његових наследника из исте политичке породице (а и шире) није имао такво доследно схватања појма легитимитета, те с тога не чуди због чега тадашњи шеф државе Жак Ширак није поднео оставку нити било који вид одговорности услед неуспеха референдума 2005. године у вези ратификације предлога европског устава. Тадашње убедљиво „не” (55%) јесте уздрмало легитимитет шефа државе, али то никакве практичне последице није оставило. Теоријски посматрано, овај политичар је три године пре тога био реизабран на председничку функцију са 82% гласова у другом кругу, те би се одатле могло закључити формалном логиком да је његов легитимитет био готово неисцрпан. Међутим, сасвим је јасно да је, иако зависи делом и

од субјективне визије, легитимитет једна „потрошива” категорија чија снага и обим готово никад нису заувек дати. Још драстичнији пример који би се без проблема могао сматрати врхунцем нелегитимног понашања је политички маневар каснијег председника Николе Саркозија који је претходно одбијени нацрт европског устава поднео парламенту 2008. који га је и усвојио.

У нашој земљи пажњу заслужује једна ситуација где је председник Републике консултовао грађане (први и једини пут) у вези једне мере своје унутрашње политике. Мисли се на референдум из априла 1998. на коме су грађани упитани одобравају ли мешање страних држава у погледу решавања проблема на Косову и Метохији. Плебисцитарно одбацивање страног мешања у решавању овог проблема (око 95% против на 75% одзива грађана) је било замишљено као несумњива подршка легитимитету тадашње државне политике у јужној покрајини Србије. Такав, готово једнодушан одговор грађана је требало да представља јак адут у рукама власти пред међународном заједницом.¹³ Наравно, каснији расплет догађаја је потпуно збрисао наведену логику услед виших политичких интереса.

Правна норма као фактор легитимитета

Од суштинског је значаја нагласити да не може бити ни легалитета ни легитимитета без вредносне димензије, имајући у виду да се право „може схватити само у оквиру понашања које се повезује с вредношћу.”¹⁴ Легитимно је свако оно понашање, акт или установа која је у најмању руку не противречи темељним вредностима за које постоји претпоставка да су прихваћене или блиске већем делу једне поли-

13 Додуше, противници тадашње власти су оптуживали председника републике који је персонализовао читав режим за тежњом према скривању иза народне воље и за пребацивање одговорности на грађане. Без улажења у политичке мотиве приговарача и дубљу политичку анализу, рекли бисмо да би онда по таквој логици свако расписивање референдума ван неких строго формално уставом предвиђених разлога (ревизија устава, промена државних граница...) могло да се окарактерише на сличан начин или пак као популизам.

14 Густав Радбрух, *Филозофија права*, Центар за публикације Правног факултета Универзитета у Београду, 2006, стр. 14.

тичке заједнице, конкретно државе. Ако би право требало да буде „морални минимум” како је то истицао немачки теоретичар Георг Јелинек (*Georg Jelinek*), онда би у том случају верујемо била остварена „критична маса” легитимитета једног правног поретка. У том контексту слично размишља и Ханс Келзен (*Hans Kelsen*) који каже „да би био „право”...позитивно-државни поредак мора имати неког удела у правди, било да мора да реализује етички минимум, било да мора да буде- иако само недовољан- покушај исправног права, то јест да буде управо праведан.”¹⁵ Наравно, питање односа права и морала је старо питање доктрине на које логично није, нити у основи може бити понуђен јединствен одговор. Грубо посматрано, три основна става се по том питању могу издвојити. Први, по коме је пожељно и потребно потпуно поклапање сфере права и сфере морала, односно право замишљено као свеобухватно средство заштите моралних схватања. Други став се налази на потпуно другом полу и истиче потребу тоталног раздвајања ове две сфере, верујући да право у свом животу и примени не треба да се обазире ни на какве моралне обзире. И трећи став као нека средишња позиција би био да је неопходно и довољно да право штити само она минимална, општеприхваћена морална схватања. Можемо на крају прихватити тезу да, идеално посматрано, „право свакако тежи да се што више поклопи с моралом, јер тиме обезбеђује своју потпунију примену с обзиром на снагу морала и његове унутрашње санкције.”¹⁶ Наравно, константан проблем остаје питање плурализма моралних схватања у друштву, али неспорно да ће свака правна норма имати јачи легитимитет што буде имала ширу моралну „базу” у друштву.

Тврдња или размишљање да правна норма (поготово она највишег ранга као што је устав) може да се „окамени” и на тај начин да спречава развој друштвеног живота је општепозната и веома дуго присутна у теорији. То би ефективно значило у таквом случају да правна норма губи свој легитимитет услед несагласја са стварним друштвеним збивањима. Анахроност или изобичајеност норми је не тако редак

15 Ханс Келзен, *Чиста теорија права*, Центар за публикације Правног факултета Универзитета у Београду, 2007, стр. 22.

16 *Правна енциклопедија 1*, Савремена администрација, 1985, Београд, стр. 833.

проблем, чак и у озбиљним и стабилним правним порецима. Додуше, таква правна норма не губи правну важност услед своје анахроности, формално опстаје у правном поретку, али је њена примена *de facto* или скроз обустављена или сведена на редак изузетак. Дobar пример у међународним оквирима једне такве одредбе је она која је још увек опстала у Повељи Уједињених нација где се још увек помињу Немачка, Италија и Јапан као „непријатељске државе”. О застарелости одредбе овакве садржине не треба превише трошити речи. Дакле, као што примећујемо, анахроност правних норми може у извесној мери утицати на легитимитет политичких институција, иако се ова појава објективно никада не може до краја елиминисати.

Парламент као фактор легитимитета

Легитимитет једног политичког поретка у целини се може посматрати и кроз призму односа грађана према парламенту као народном представништву и средишњој институцији демократије. Неспорна је чињеница да је тај однос у целини негативан и испуњен неповерењем, што показују бројна истраживања у овој области. Наведена тврдња има посебну тежину у Србији, али се ни у многим другим земљама парламент не може похвалити превеликом дозом поверења које бирачко тело има у њега. Негативна појава тим пре што „неразвијено друштво у Србији стоји само наспрам моћне егзекутиве и партијских врхова.”¹⁷ Многи стручњаци су склони да констатују да политички систем Србије има обележја тзв. полупериферног политичког система где „парламентарне форме и када постоје често су више фасада полудемократске институције, него што се у њима одвија стварни демократски живот.”¹⁸ Парламент је институција која по дефиницији подразумева сложена процедура дебатована и одлучивања, велики број учесника, као и велики број аката, изнад свега закона, које треба усвојити. Једно од питања које се с времена на време може чути у јавности и стручним круговима је питање броја народних посланика. Није мали број оних који сматрају да је 250 народних посланика преве-

17 Марко Пејковић, „Српски парламентарни одбори - компаративна анализа”, *Српска политичка мисао*, 4/2011, Београд, стр. 69.

18 Мирослав Печулић, Владимир Милић, *Социологија*, Номос, 2000, стр. 153.

лик број за земљу величине Србије, поготово имајући у виду ниво политичке културе и зрелости политичке касте у целисти, а и степен (не)ангажовања многих народних посланика. Са овим би се начелно могли сложити, мада сматрамо да је важније од питања броја народних представника квалитет и доступност информација о њиховом раду. У том смислу политиколог Марко Пејковић је посебно апострофирао корисну и важну улогу парламентарних одбора у раду скупштине, као ужег тела, још увек недовољно организационо, технички и стручно развијеног у нашој пракси и парламентарном праву. Несумњиво да подизање квалитета рада овог тела може значајно да допринесе јачању легитимитета скупштине, као посредно и бољој слици централне демократске институције у јавности.

*
* *

Легитимитет је категорија чијој проверљивости подлеже дословно свака друштвена, у првом реду политичка институција у свакој земљи, па тако и у Србији. Многобројни политиколози су констатовали постојање растуће кризе легитимитета политичких институција од успостављања вишестраначког система почетком 90-их година. Легитимитет је додуше, за разлику од легалитета чије се постојање може објективно утврдити, једна теже „ухватљива” категорија чија оцена увек донекле обухвата и субјективну димензију - тиме наравно не тврдимо да је легалитет појам који искључује сваки вид субјективности, али ипак подразумева одређени, правном науком утврђени начин тумачења правних норми.

Занимљиво у том контексту делује Јелинеково тврђење да је „термин држава толико јасан да се с њим не може повезати никаква представа која би изазвала двосмисленост.”¹⁹ И заиста, с данашњег аспекта посматрано држава се појављује као једна од врло ретких политичких или правних институција чијем легитимитету готово да нема приговора²⁰. С тим

19 Лукић Радомир, Кошутић Будимир, Митровић Драган, „ Увод у право, Службени лист СРЈ, 2000, Београд, стр. 48.

20 Наравно, од наведене тврдње свесно изузимамо анархистичке или сличне минорне групе или идеологије које у самом свом корену негирају потребу постојања државе.

што би ваљало нагласити, и ту се можемо сложити са чувеним италијанским теоретичарем права Норбертом Бобио (*Norberto Bobbio*) да „није реч о проналажењу апсолутне основе...него проналажењу, с времена на време, *разних могућих основа*.²¹ Додуше, Бобио је говорио конкретније о основама људских права, али наведено резонување би се без проблема могло проширити и на легитимитет уопште. Односно, тешко да би било која установа на правном, политиколошком или уопште било ком пољу друштвених наука могла да поседује један-једини основ који би јој омогућио потпуно неспоран легитимитет. По правилу, легитимитет је чвршћи и постојанији што је његова реална основа шира и разноврснија у друштву.

Dusan Gujanicic

*LA LEGITIMITE DANS LA VIE POLITIQUE
DE LA SERBIE- UNE VUE*

Sommaire

La légitimité est l'une des notions parmi à la fois les plus présentes et les plus importantes dans les sciences sociales en général. C'est sur la légitimité qui changeait son fondement à travers l'histoire que réside l'ensemble de l'ordre social et par conséquent l'ordre politique également. Dans le présent article, après une brève analyse théorique l'on traite surtout des cas spécifiques du comportement illégitime de la part des différents acteurs et institutions politiques. Etant une catégorie complexe la légitimité est soumise à de permanents renforcements et vérifications, en premier lieu à travers le vote populaire aux élections et aux référendums, mais aussi par des activités légales des institutions ainsi que par le maintien d'un contact au moins limité avec les citoyens et la réalité en général.

Mots-clés : légitimité, légalité, institutions politiques, facteurs de la légitimité.

21 Норберто Бобио, *Доба права - дванаест есеја о људским правима*, Службени гласник, Београд, 2008, стр. 28.

Литература

- Бобио Норберто, *Доба права - дванаест есеја о људским правима*, Службени гласник, Београд, 2008.
- Гујаничић Душан, „Референдум - облик народног изјашњавања против отуђења власти”, *Политичка ревија*, 2/2011, Институт за политичке студије, Београд.
- Јовановић Милан: „Политичке институције и консолидација демократије у Србији, *Србија: Противречности политичких система*, *Зборник радова*, Институт за политичке студије, Београд, 2011.
- Лукић Радомир, Кошутић Будимир, Митровић Драган, *Увод у право*, Службени лист СРЈ, Београд, 2000.
- Марковић Ратко, *Уставно право и политичке институције*, Службени гласник, Београд, 2000.
- Матић Милан, *О српском политичком обрасцу*, Службени лист СРЈ, Београд, 2000.
- Матић Петар, Стојановић Ђорђе: «Политичка подршка и утемељење демократских вредности», *Српска политичка мисао*, 3/2011, Институт за политичке студије, Београд.
- Пејковић Марко, «Српски парламентарни одбори - компаративна анализа», *Српска политичка мисао*, 4/2011, Београд.
- Печујлић Мирослав, Милић Владимир, *Социологија*, Номос, Београд, 2000.
- Правна енциклопедија 1*, Савремена администрација, Београд, 1985.
- Радбрух Густав, *Филозофија права*, Центар за публикације Правног факултета Универзитета у Београду, 2006.

Résumé

La légitimité est une catégorie dont la vérification peut être appliquée sur littéralement chaque institution politique. Nombreux sont ceux parmi les politologues qui ont constaté l'existence d'une crise croissante la légitimité des institutions politiques en Serbie, le rétablissement du pluralisme politique dans les années 1990 ayant été pris comme le point de départ de notre analyse. A la différence de la légalité, l'estimation de la légitimité comprend toujours une part de subjectivité, vu qu'il s'agit néanmoins d'une notion difficilement saisissable dans de nombreux cas concrets.

Du point de vue de notre époque, l'on pourrait même dire que l'Etat demeure l'unique création sociale ne suscitant aucun doute pour ce qui est de sa légitimité à elle. D'autre part, quelconque institution politique qu'on prenne dans notre analyse, plus son fondement social est large est diversifié plus sa légitimité sera forte et stable.

Овај рад је примљен 2. новембра 2012. године а прихваћен за штампу на састанку Редакције 14. априла 2013. године.